

Familiars I 1 (o. 1350)

Til min Socrates.

Men hvad skal vi nu stille op, min broder? Se vi har prøvet næsten alt, og intetsteds fundet hvile. Hvornår skal vi vente den? Hvor skal vi søge den? Tiden er, som man siger, løbet bort mellem fingrene på os; vore gamle håb er begravede med vennerne. Det er det tretten hundrede og otteog fyrretyvende år som har gjort os ene og fattige;¹ og hvad det har taget fra os, er noget som ikke kan genvindes på det indiske eller kaspiske eller »karpatiske« hav;² uoprettelige er de seneste tab, og hvert et sår, som døden har tilføjet os, er ulægeligt. Een trøst har vi: vi følger også selv dem vi har ladet gå forud. Hvor kort ventetiden bliver, ved jeg ikke; men dét ved jeg, at den ikke kan være lang. Hvordan den så bliver, må den nødvendigvis være byrdefuld.

Men man skal holde måde med klager, især ved en begyndelse. Hvad dig angår, broder, ved jeg ikke hvad der optager dig, hvad du tænker om dig selv. Men jeg er ved at pakke min bagage, og som man plejer før afrejsen overvejer jeg hvad jeg skal tage med mig, hvad jeg skal dele ud blandt vennerne, hvad jeg skal kaste i ilden. Thi jeg har intet som skal sælges. Rigtignok er jeg rigere eller snarere mere bebyrdet end jeg antog. Jeg har meget skriftligt liggende af forskellig art, men spredt og forsømt. Jeg har ransaget mine støvdækkede gemmer, og tilstøvet mig ved at udfolde papirer halvt fortærede af ælde. Den frække mus har skadet mig, såvel som bogmøllenes forslugne horde; og edderkoppen, Pallas' fjende,³ har forstyrret mig i mit virke for Pallas. Men der er intet som hårdt og energisk arbejde ikke får bugt med.

Således omringet af rodede skriftdynger og midt i en uformelig papirhob, var min første indskydelse ganske vist at lade flammerne fortære det hele og undgå et lidet ærefuldt slid; men dernæst, som den

---

1. Franceschino degli Albizzi, Giovanni Colonna, Paganino da Bizzozzero, Mainardo Accursio, Sennuccio del Bene var blandt de vigtigste venner, som Petrarca mistede i peståret 1348. Se Fam. VIII 7, 8, 9.

2. Carpathio efter øen Karpathos i det Ægæiske hav; cf. Pomponius Mela, De Chorogr. II, 7, 14.

3. Ovid, Metam. 6, 1 f.: Væversken Arachne vovede at kappes med Pallas i denne kunst, og blev til straf forvandlet til en edderkop.

ene tanke frembryder af den anden, siger jeg til mig selv, *jamen hvad er der i vejen for at du ligesom en vejfarende mødig af den lange vandring kaster blikket bagud, og skridt for skridt måler og mønstrer din ungdoms sorger?* Dette synspunkt sejrede; det forekom mig nemlig at være et vel ikke storslået men dog heller ikke utiltalende arbejde at mindes, hvad jeg havde tænkt hvornår. Men da jeg på må og få endevendte det tilfældigt ophobede, slog det mig hvor forunderligt brogede og forvirrede papirerne fremtrådte. Der var således nogle jeg næppe selv kunne genkende, ikke så meget fordi de var forandrede, men fordi min egen tænkemåde var det. Andre derimod vakte med en vis nydelse erindringen om den svundne tid. Og en del skred frit frem på prosa, en del styredes af homeriske tømmer,⁴ fordi jeg sjældent bruger isokratisk seletøj. En del endelig, som sigtede på at behage folkets øren, fulgte også sine egne love.⁵ Denne digtart blev som rygget fortæller genfødt hos sicilianerne for ikke mange århundreder siden, bredte sig senere over hele Italien og videre ud. Den brugtes også hos de ældste grækere og romere; vi har jo hørt at det jævne folk blandt både attikere og romere kun plejede at skrive rytmiske digte.⁶

Dette store virvar af alle mulige sager holdt mig beskæftiget i nogle dage. Men skønt jeg droges til dem af en ikke ringe glæde ved og indgroet kærlighed til mine egne arbejder, sejrede dog omsorgen for de større værker,⁷ som længe har henligget ufærdige trods manges forventninger og ventet på en sidste hånd; også tanken om livets kort-hed sejrede. Jeg frygtede, må det tilstås, at falde i baghold: thi hvad, må jeg spørge, er flygtigere end livet, uundgåeligere end døden? Jeg

4. Petrarca skelner imellem sine kompositioner i heksametre, hans »Epistole Metrichæ«, som han siden dedicerede til Barbato da Sulmona, og sine prosabreve. Med hensyn til studiet af rytmen inden for perioden, svarende til antallet af ord og ideer/tanker, og som blev tilskrevet Isokrates, cf. Cicero, De or. 3, 44, 173.

5. Her henviser Petrarca til sine »Rerum vulgarium fragmenta«, »il Canzoniere«.

6. Denne opfattelse stammer fra Servius, Ad Georg. 2, 385 ff. og omhandler problemer med det saturniske vers som folkesproget versemål, benyttet af *vulgares ad rhythum solum*, i modsætning til den græske kvantitative versifikation, der fulgte senere. Petrarca forbinder denne originale, folkesprogede, accentprægede poesi med den første fremkomst af den folkesprogede italienske poesi.

7. Her tænker Petrarca på »Africa« og »De viris illustribus«. »De viris« blev genoptaget og udbygget i perioden 1351-1353; »Africa« forblev ufuldendt og blev først udsendt efter digterens død.

måtte tænke på det grundlag jeg havde lagt, på hvor megen møje og nattevågen der endnu ventede mig. Og det forekom mig dumdrigt, ja næsten afsindigt at påtage mig så lange og visse anstrengelser⁸ på en så kort og uvis tid; og at sprede mit talent der næppe kunne magte de enkelte opgaver over så mange forskellige. Hertil kommer, som du ved, at et andet arbejde⁹ venter mig, så meget berømmeligere som der vindes mere varig ros ved handlinger end ved ord.

Kort sagt, det vil måske forekomme dig utroligt, men er dog sandt – tusind eller mere, dels alskens spredte digte,¹⁰ dels vennebreve, overgav jeg – ikke fordi de var uden tiltrækning, men fordi de ville volde mig mere arbejde end glæde – til Vulcans flammer at korrigere. Rigtignok ikke uden suk – hvorfor skamme sig over sin svagthed – men jeg måtte hjælpe mit betrængte sind endog med skrappe midler og ligesom et for tungt lastet skib på det dybe hav lette det ved at kaste selv kostbarheder over bord.

Medens de brændte op, bemærkede jeg rigtignok nogle få papirer i et hjørne, som var blevet reddet mere ved et tilfælde end med overlæg, eller som fordi de tidligere var blevet afskrevet af nogle venner, havde modstået den altfortærende ælde. Nogle få, sagde jeg – men frygter at de vil forekomme læseren at være mange, og afskriveren alt for lange. Over for disse var jeg mere overbærende: jeg lod dem leve, mindre med tanke på deres værdi end på min ulejlighed; de krævede nemlig ikke nogen yderligere indsats.

Medens jeg overvejede mine to venners smag og karakter, besluttede jeg at dele skrifterne sådan, at du fik prosaen, vor ven Barbato¹¹ poesien; således huskede jeg nemlig både at I engang helst ville have det, og jeg selv havde lovet det.

Alt imens jeg med samme iver fór hærgende frem mod alt hvad der faldt mig i hænde og end ikke – som jeg dengang var til sinds – ville

8. »Triumpho« og »Rerum memorandarum libri« må regnes blandt de større værker, som Petrarca her kan tænke på.

9. Petrarca tænker her muligvis på pilgrimsrejsen til Rom, som han gennemførte i anledning af jubelåret (udråbt af pave Clemens VI med bullen af 27. januar 1343). Petrarca havde i 1342 støttet ideen om et jubelår med Epist. metr. II, 5, og han begav sig til Rom i oktober 1350. Cf. endvidere Fam. XI 1.

10. »Canzoniere« I, *rime sparse*.

11. Petrarca dedicerede samlingen af »Epistulae metricae« til Barbato da Sulmona.

skåne disse skrifter, så jeg for mig den ene af jer stå til venstre for mig, den anden til højre, og gribe mig i armen og venskabeligt påminde mig om ikke at lade mit løfte og jeres forventning fortære af samme ild. Det var hovedårsagen til at disse blev reddet – ellers, tro mig, var de brændt op med de øvrige.

Hvad der møder dig her som din andel af levningerne vil du – sådan som de nu er – læse ikke blot med billighed men med begærlighed. Jeg tør ikke prale som Apuleius fra Madaura:¹² *læser, giv agt – du kan glæde dig*; thi hvorfra skulle jeg få så stor tiltro til mig selv at jeg turde love læseren lyst eller glæde? Men læse dem vil du, min kære Socrates, og fordi du holder så meget af dine venner vil du måske glæde dig over hans stil, hvis sindelag du sætter pris på. Thi hvilken vægt ligger vel på formens skønhed, når den kun fremlægges for vennens dom? Den smykker sig overflødigt, som alt har vundet behag. Men, såfremt noget af mit har behaget dig, vil jeg tilstå at det ikke er mit men dit – dvs. rosen må tilfalde ikke mit talent men dit venskab.

Her er rigtignok ingen stor veltalenhed – dels fordi jeg ikke ejer den, dels fordi den hvis jeg havde den, ikke passer til brevstilen. Selv Cicero som til overmål besad veltalenhed brugte den bestemt ikke i sine breve, eller i de værker der som han siger,¹³ *præges af en jævn og behersket talerstil*. Sin fremragende kraft og klare, hastige og overstrømmende veltalenheds flod anvendte han kun i sine taler. Den genre benyttede Cicero uendelig ofte for sine venner, hyppigt imod statens og sine egne fjender. Cato¹⁴ brugte den ofte for andre og fireogfyrre gange for sig selv.

Men selv har jeg rigtignok aldrig prøvet den genre, både fordi jeg har holdt mig borte fra offentlige hverv, og fordi mit ry måske nok af og til har været udsat for en svag murren og hvisken i krogene, men endnu ikke været ramt af et juridisk overgreb som jeg enten måtte hævne eller afvise; og at yde mundtlig bistand mod overgreb tilføjet andre hører ikke med til vor profession. Thi jeg har ikke lært at søge embede eller sætte min stemme til fals – det var helt og holdent imod

12. Apuleius, Met. I, 1. Apuleius' roman, også kaldet »Det gyldne æsel«.

13. Cicero, De off. I, 1, 3.

14. Plinius, Nat. hist. 7, 27, 100. Petrarca omtalte ofte dette faktum, f.eks. i »Rerum memorandarum libri« I 20, 5-8 og i »De viris«, Cato, 6.

og ganske på tværs af min natur, som gjorde mig til stilhedens og ensomhedens elsker, en fjende af offentlighed, og pengenes foragter. Men det er kun godt at jeg ikke har behov for noget som jeg måske ville have savnet hvis behovet havde været der. Følgelig giver jeg afkald på den talerkraft som jeg hverken savner eller er rig på, og som jeg – om end den fandtes i overflod – dog ikke kunne finde anvendelse for.

Du vil altså læse denne hjemlige og fortrolige middelstil så venligt som mine øvrige ting, og tage godt imod den, passende og velskikket som den er til de vendinger som vi bruger i almindelig samtale. Men jeg får ikke lutter sådanne dommere, thi ikke alle mener det samme eller holder af det samme. Hvorledes skulle jeg da også kunne behage alle, da jeg stedse har stræbt at behage de få? Der er virkelig tre slags gift for den sande dømmekraft: kærlighed, had, misundelse. Men se vel til at du ikke af for stor kærlighed til mig lader dig tvinge til at offentliggøre hvad der hellere skulle forblive skjult; thi som kærlighed kunne forlede dig, således kunne andet måske forlede andre. For den blindhed som skyldes kærlighed og den som skyldes misundelse adskiller sig meget i årsag men intet i virkning. Hadet som jeg anbragte på midterpladsen, hverken fortjener eller frygter jeg.

Men det kan jo også ske at du vil beholde mine småting for dig selv, læse dem selv, og ikke tænke på dem som andet end erindringen om os og vore tilskikkelser; og deri vil du gøre mig meget tilpas, thi derved fremgår både at din anmodning ikke har været forgæves, og at mit ry dog er reddet. Hvorledes skal jeg i øvrigt forestille mig (hvis ikke jeg lader mig narre af en alt for gunstig selvopfattelse), at selv en ven, medmindre han virkelig er som et andet jeg,¹⁵ skal kunne læse disse breve uden ubehag, indbyrdes forskellige og ofte modstridende som de er; stilen er ikke den samme, forfatterholdningen ikke entydig, fordi det sind som dikterede dem er forskelligt påvirket af forskellige omstændigheder, sjældent med glæde, ofte med sorg?

Epikurus, filosofen som af menigmand regnes for skændig, men af de store for stor,¹⁶ skrev sine breve til to eller tre personer: Idome-

15. Cicero, De am. 21, 80: *Est enim (amicus) ... alter idem*. Dette motiv forekommer ofte hos Petrarca.

16. Epikurus *skændsel* stammer fra den unuancerede, men udbredte fortolkning af hans

neus, Polienus og Metrodorus; til næsten lige så mange skrev Cicero: Brutus, Atticus og sine ciceroner, nemlig sin broder og sin søn; Seneca skriver til meget få ud over sin ven Lucilius. Let er arbejdet og lykkeligt udfaldet, når man kender sin samtalers sind, har vænnet sig til en enkelts karakter, véd hvad der glæder ham at høre, hvad der klæder en selv at sige.

Men min skæbne har været en ganske anden, fordi næsten hele mit liv indtil nu har været tilbragt på rejse. Sammenlign Odysseus' omflakken med min omflakken: nok var vi ikke lige berømte af navn og bedrifter, men han flakkede hverken længere eller videre om end jeg. Han forlod sit fædreland da han allerede var temmelig gammel; og skønt intet er langvarigt i nogen alder, er alt i alderdommen yderst kort. Jeg derimod blev avlet i landflygtighed, født i landflygtighed med så stor møje og fare for min moder at hun længe ansås for livløs, ikke blot efter jordemødrenes men også efter lægernes skøn; således kom jeg i livsfare allerede før jeg blev født, og nåede til selve livets tærskel med varsel om døden. Dette mindes den fortræffelige italienske by Arezzo,¹⁷ hvor min landsfordrevne fader havde søgt tilflugt sammen med en stor skare af brave mænd. Derfra førtes jeg bort i min syvende måned, og blev ført om i hele Toscana på en stærk ung mands højre arm. Han – for det glæder mig jo at mindes min tidlige møje og prøvelser sammen med dig – slæbte mig rundt, hyllet i et svøb ligesom Metabus bar Camilla,¹⁸ hængende ned fra en knudret

---

nydelsens doktrin, der allerede forekom i antikken. Men Petrarca, der fulgte f.eks. Seneca, viser her som andre steder, at han ikke delte den opfattelse. Cf. *De vita sol.* I 5: *Epycurus ... quibusdam licet opinionibus infamatus, magnorum tamen iudicio magnus vir* (Epikur – en stor mand i de stores omdømme, om end berygtet for nogle af sine ideer). *Prose*, 1955, p. 348; vor brevtteksts læsemåde *maiorum ... iudicio* taber dette parallelsteds spil på *magnorum ... magnus*, og burde nok rettes. Cf. Seneca, »De vita beata«, 13, 5: (*Epicurus*) *infamis est, et immerito* (Epikur er skændig, og ufortjent). Cf. *dog Fam.* IV 3, 6! og cf. UTET, 1978, der læser *sed maiorum iudicio magnus*.

17. Francescos fader, Ser Petracco, blev forvist fra Firenze i oktober 1302 under falsk anklage for korrupsion. Efter uden proces at være blevet dømt til at få hugget den ene hånd af og se sine ejendomme konfiskeret, lykkedes det Ser Petracco at flygte til Arezzo. I de første måneder af 1305 vendte hans hustru, Eletta Canigiani, tilbage til Incisa til sin families hus og bragte sin lille søn, Francesco, med sig. Francesco Petrarca var blevet født den 20. juli 1304.

18. Cf. den kendte episode i »Aeneiden«, 11, 552–555. Metabus nøjedes dog ikke med en kæp, men bandt Camilla til et spyd, og slyngede spyd og barn over floden.

kæp, for ikke at skade den spæde krop ved berøring. Da han krydsede floden Arno faldt han af sadlen fordi hesten snublede, og kæmpede så hårdt for at frelse den byrde som var ham betroet, at han var lige ved selv at drukne i den rivende strøm.

Pisa¹⁹ var enden på denne toscanske omflakken; derfra blev jeg på ny bortrevet i mit syvende år, og ad søvejen ført til Frankrig²⁰ efter at have lidt skibbrud i vinterstormene ikke langt fra Marseilles, og der manglede ikke meget i at jeg var blevet kaldt bort fra selve mit unge livs forstue. Men hvor lader jeg mig rive hen i forglemmelse af mit forsæt? Fra da af og indtil min nuværende alder har jeg ikke eller yderst sjældent haft lejlighed til at falde til ro og ånde op; og hvor mange slags farer eller rædsler jeg har oplevet under min omflakken, véd – bortset fra mig selv – ingen bedre end du. Og dette har jeg fået lyst til at opregne for at du skal huske på at jeg er født blandt farer og blevet gammel blandt farer – om jeg da ellers er gammel nu, og der ikke venter mig alvorligere ting i oldingealderen. Men disse forhold er – skønt fælles for alle der træder ind i dette liv (thi menneskets liv på jorden er ikke blot en krigstjeneste men en kamp)²¹ – dog forskellige for hver især, og kampens art er meget anderledes, og skønt enhver har sine egne plager, så er der dog megen forskel på de byrder der trykker os.²²

I disse livets storme har jeg, for at komme tilbage til sagen, ikke kastet anker ret længe i nogen havn, men jeg har søgt – hvor mange sande venner ved jeg ikke (for det er svært at bedømme, og der er stor mangel på dem), men i hvert fald talløse bekendte. Det er således faldet i min lod at skrive til mange som er meget afvigende i sind og kår – så forskellige, at når jeg nu genlæser brevene forekommer det mig at jeg undertiden selv har sagt ganske modstridende ting. Og det var jeg næsten nødt til at gøre, vil enhver indrømme der selv har

19. Petrarca's overflytning til Pisa skete i 1311. Muligvis håbede Petrarca's fader, ligesom Dante, på at kejser Henrik VII's ekspedition ned i Italien ville gøre det muligt for eksilflorentinerne at vende tilbage.

20. Petrarca ankom til Frankrig, Carpentras, i 1312.

21. Job 7, 1: *militia vita hominis super terram*.

22. Tekstproblemer: *Opere*, Sansoni, 1975 læser *alia alii*; Ed. Naz., 1933 læser også *alia alii*, men har *aliis* som alternativ i apparatet. Endvidere: *refert* – skulle der stå *differt*? Ed. Naz., 1933 læser *refert*; *Opere*, 1975 læser ligeledes *refert*.

prøvet noget lignende. For den skrivendes første tanke er at være opmærksom på hvem han skriver til; kun således vil denne forstå, både hvad og hvorledes og de øvrige omstændigheder. En tapper mand skal man tilskrive på én måde, en fej på en anden, en uprøvet yngling på én måde, en olding som har klaret livets opgaver på en anden; tilsvarende én der er opblæst af medgang over for én der er knuget af modgang; og endelig en studeret mand som udmærker sig ved belæsthed og talent over for én der ikke vil kunne forstå en lidt mere højstemt tale.

Uendelige er forskellene mellem mennesker og der er ikke større lighed mellem deres karakterer end mellem deres ansigter. Og ligesom den samme føde ikke til enhver tid behager, ikke blot flere forskellige, men heller ikke den sammes mave, sådan skal det samme sind ikke altid næres ved den samme stil.

Således er arbejdet dobbelt: at betænke hvem den er som man vil skrive til, og med hvilke følelser han vil læse hvad man har besluttet at skrive. Af disse vanskeligheder er jeg blevet tvunget til at afvige meget fra mig selv; at dette ikke skal lægges mig til last af ubillige dommere, har jeg dels opnået ved ildens hjælp, og dels vil du kunne hjælpe mig til det, hvis du opbevarer brevene diskret og anonymt.

Hvis du ikke kan holde dem skjult for vore få overlevende venner – venskabet har jo øjne som en los,²³ og intet lader sig skjule for venners blik – så pålæg dem, at hvis et eller andet brev skulle være i deres besiddelse, må de straks kassere det, for at de ikke skal lade sig anfægte af en ændring i dem af sagsforhold eller ord.²⁴ Det gik nemlig sådan at jeg der havde bragt alle disse breve sammen i én bunke, aldrig havde drømt om at det kunne falde dig ind at bede mig om dem, eller mig at gå med til det. Derfor sparede jeg ulejlighed ved undertiden at gentage hvad jeg har sagt i et brev, i et andet; og, som Terents²⁵ siger, behandle mit eget som mit eget.

For nylig, da de breve som var forfattede over mange år, og udkommanderet til forskellige verdenshjørner, blev samlet på samme tid

23. Lossen var berømt for sit skarpe syn (cf. Accademia dei Lincei).

24. Det er ikke helt klart, hvad *in eis* egentlig viser tilbage til. Petrarca mener antagelig, at vennerne ved at sammenligne deres originalbrev med samlingens redigerede version kunne føle sig stødt ved eventuelle ændringer.

25. »Andria«, prol. 14.

og sted, blev den hæslighed i den således forenede krop synlig, som ikke var det i de spredte lemmer: og et ord som én gang anvendt i ét brev vakte behag, begyndte nu at vække ubehag når det oftere gentages i det samlede værk. Man måtte altså lade det stå i ét brev, men fjerne det fra de andre. Mangt har jeg også fjernet af personlige bekymringer som måske dengang jeg skrev dem var interessante, men nu ville forekomme selv den ivrigste læser trælse. Jeg husker nemlig, at på dette punkt spottede Seneca Cicero²⁶ – skønt jeg i disse breve i høj grad følger Ciceros praksis snarere end Senecas. Seneca pressede nemlig alt hvad der var af morallære i næsten alle øvrige bøger ind i brevene; Cicero derimod behandler filosofiske emner i bøgerne, men anbringer familieanliggender og nyheder og århundredets forskellige rygter i brevene. Hvad nu Seneca mener om dem, må blive hans egen sag; mig forekommer de, må jeg tilstå, at være en herlig læsning. Det virker nemlig afslappende i den anspændte beskæftigelse med vanskelige sager, som når den varer for længe får én til at tabe modet, men når den ind imellem afbrydes kan være en nydelse.

Du vil altså finde mange fortrolige beretninger til vennerne, blandt andre til dig selv, snart om offentlige og private foretagender, snart om mine kvaler – et alt for hyppigt emne – eller om andre anliggender som tilfældet har bragt på bane. Jeg har næsten ikke bestilt andet end at gøre mine venner bekendt med min sindstilstand eller hvad der ellers faldt mig ind. For jeg måtte nemlig sande på mig selv hvad samme Cicero siger i sit første brev til broderen,²⁷ at *det er et særkende for brevet at det skal underrette modtageren om de ting han ikke ved*. Og det gav anledning til min egen værktitel: da jeg engang tænkte nærmere over den, fandt jeg at betegnelsen epistler ganske vist passede godt til indholdet; men fordi både mange af de gamle havde brugt den, og jeg selv havde reserveret den til de brogede digte til vennerne (nævnt for lidt siden), ville jeg nødig bruge den to gange – og derfor foretrak jeg et nyt navn, nemlig »De fortrolige breves bog«.

Heri er altså nogle få skrevet i ret udsøgt stil, men mange i fortrolig stil om fortrolige sager; af og til, når stoffet krævede det, krydres dog den enkle og ukunstlede fremstilling af iblandede moralske betragt-

---

26. Seneca, Ad Lucil. 118, 1-2.

27. Cicero, Ad Quint. fr. 1, 1, 37.

ninger, hvad også Cicero selv tillod sig. Når jeg siger så meget om en så lille ting, skyldes det frygt for de bidske kritikere, som uden selv at skrive noget der lader sig bedømme, tillader sig at bedømme andres talent. Det er en uforskammet frækhed som kun føler sig tryk når andre tier: den der sidder på stranden med hænderne i skødet kan sagtens komme med sin hjertens mening om skipperens kunst.²⁸ Mod denne skamløshed skal du beskytte disse lidt oplejede breve som jeg ubetænksomt har givet slip på, i hvert fald ved at holde dem i dine gemmer. Men denne billedstøtte af min sjæl, som den nu er faldet ud – ikke just en Minerva af Fidias, som Cicero siger²⁹ – denne afbildning af mit talent tildannet med stor flid, vil du, hvis jeg nogensinde får lagt sidste hånd på den, når den kommer frem til dig, trygt kunne opstille på en hvilken som helst borgplads.³⁰

28. Lucan, »Pharsalia« 2, 292. Georges, Handwörterbuch s.v. *complodo*, henviser til Lucan-stedet *complosas tenere manus* (die Hände im Schosse haben). C.E. Haskins' Lucan, London, 1887, læser imidlertid *compressas*. Loeb-udgaven læser ligeledes *compressas*; cf. Lucan, »Pharsalia« 2, 292, London, Cambridge Massachusetts, 1969.

29. Cicero, De orat. 2, 17, 73. Cicero sammenligner den taler, der når veltalenhedens tinder, med Fidias, som formåede at skabe en statue af Minerva.

30. Petrarca antyder her, at han har planer om at skrive et selvportræt i prosa, måske »Posteritati«, hans brev til efterverdenen. Billedet med borgen/citadellet (*arx*) er gennemgående hos Petrarca. Cf. f.eks. Stierle, 2003, p. 473 om Petrarcas sarkofag. Stierle nævner, at det er vanskeligt at forestille sig, at Petrarcas svigersøn, Francesco da Brossano, ikke i 1380, da han lod gravstedet opføre, skulle have virkeliggjort Petrarcas egne forestillinger om sit gravsted. Der er tale om en klassisk, romersk sarkofag. Den bærer en indskrift bestående af tre rimede heksametre, som forbinder navnet Petrarca med forestillinger om himmelborgens/citadellets overjordiske ophøjethed:

*Frigida Francisci lapis hic tegit ossa Petrarce
Suscipe virgo parens animam sate virgine parce
Fessaque iam terris celi requiescat in arce*

(Denne sten dækker Franciscus Petrarcas kolde bene
Løft, jomfruelige moder, hans sjæl, og du, søn af et jomfrueligt skød, vær den nådig
Måtte den, træt af det jordiske, finde hvile i himmelens sale)

Stierle konkluderer, at ved at forbinde sit navn med borgen/citadellet (*arx*) (cf. Aen. 7, v. 59 ff., hvor Latinus finder et laurbærtræ og vier det til Apollon, da han bygger sin borg, hvorved hans folk fra laurbærtræet får navnet *Laurentes*), dernæst med

Nok om dette. Det følgende ville jeg helst have fortiet hvis det ellers gik an; men en omfattende sygdom lader sig ikke let skjule: den må bryde ud og røbe sig ved sine symptomer. Jeg er flov over at mit liv er gledet ud i kraftsløshed – du kan selv se hvad brevenes egen rækkefølge bevidner: at i begyndelsen var min tale stærk og sober, som udtryk for et sundt sind, således at jeg formåede at trøste ikke blot mig selv men ofte også andre. De følgende breve bliver dag for dag skrøbeligere og ydmygere, fulde af lidet mandige veklager. Dem vil jeg især bede dig om at holde skjult. For hvad vil andre sige, når jeg selv ved gennemlæsningen må rødme? Skal jeg da virkelig have været en mand i min ungdom, for at blive barn i min alderdom? Det var en uheldig og fordømmelig naturstridighed: og jeg fik den tanke enten at ændre rækkefølgen eller helt at forholde dig de breve jeg må fordømme! Men du syntes hverken på den ene eller den anden måde at kunne bedrages, da du jo både besidder selve de begrædelige breve og har rede på alle brevenes konsulår og dato.³¹ Altså må jeg ty til at væbne mig med undskyldninger. Lykken har udmattet mig i en lang og hård kamp; så længe jeg havde åndskraft og sjælsstyrke til det, stod jeg både selv imod og opfordrede andre til modstand. Da fjenden med vold og magt fik både min fod og sjæl til at vakle, brød straks denne prægtige tale sammen, og jeg sank ned til de klager som just vækker mit mishag. I den sag kan måske vennernes overbærenhed³² undskylde mig, thi så længe de var i god behold sukkede jeg ikke over noget sår som lykken gav mig; men da de næsten alle sammen styrtede i den samme ulykke,³³ og hele verden yderligere rantes af døden, måtte man snarere være umenneskelig end standhaftig for ikke at lade sig bevæge. Hvem har nogensinde før den tid hørt mig klynke over landflygtighed, sygdom, domfældelse, over politiske valg, over offentlige uroligheder; eller over mit fædrenehjem, min tabte

---

stensarkofagen (*arca*) og endelig med triumfbuen (*arcus*) fuldender Petrarca sit livsprojekt og også sine ambitioner om at nå berømmelsens tinder og bevare sit navn for evigheden. Cf. endelig Boccaccios brev til Francescuolo da Brossano fra 1374 om Petrarcas hvilested i Arquà.

31. Henvisning til den romerske datering ved konsulnavne.

32. Overbærenhed? – *amicorum pietas* – måske snarere medfølelse med vennerne?

33. Petrarca tænker på peståret 1348.

formue,³⁴ mit svækkede ry, mine udestående fordringer, mine venners fravær?

I den slags plager optræder Cicero så blødagtigt, at lige så meget jeg glæder mig over hans stil, lige så ofte stødes jeg af hans holdning. Dertil kommer de krakilske breve og dadel og bebrejdelser mod berømtheder som han lige forinden har prist i høje toner, med en forunderlig letfærdighed. Da jeg læste disse følte jeg mig i lige grad tiltrukket og frastødt; og jeg kunne ikke afholde mig fra at skrive til ham i vrede som til en samtidig ven, ud fra min fortrolighed med hans tankegang, ligesom forglemmende tidsafstanden – og bebrejde ham hvad jeg finder stødende i hans udsagn.³⁵

Den tanke blev begyndelsen til at jeg ved genlæsningen nogle år senere af Senecas tragedie kaldet »Octavia« ud fra en lignende tilskyndelse skrev også til ham,³⁶ og siden ved forskellige lejligheder til Varro og Vergil og andre.³⁷ Nogle af disse breve har jeg indført i slutningen af dette værk – hvilket jeg forudskikker for at de ikke skal slå den uforberedte læser med pludselig forundring; nogle af disse gik dog til grunde i fællesbålet.

Sådan var denne store mand i sine smertensstunder, sådan var jeg i mine. I dag, for at du kan vide min nuværende sindstilstand (og det kan vel ikke være stødende at tillægge mig selv hvad Seneca siger, sker for de uerfarne),³⁸ så har selve fortvivlelsen gjort mig mere tryk. Thi hvad har den at frygte som så mange gange har kæmpet med døden?

*Ét kun kan frelse de slagne, at opgive håbet om frelse.*³⁹

34. Petrarca hentyder til konfiskationen af den fædrene formue, der fandt sted i oktober 1302. I 1351 vedtog det florentinske bystyre, at den skulle gives tilbage igen, hvis Petrarca ville tage imod en stilling som professor ved »lo studio di Firenze«. Det gjorde Petrarca ikke, og fik derfor ikke sin faders formue tilbage.

35. Se Fam. XXIV 3.

36. Det drejer sig om Fam. XXIV 5. I første omgang troede Petrarca, at tragedien var skrevet af Seneca, men senere tvivlede han på, at Seneca var forfatteren.

37. Breve til Quintilian, Titus Livius, Asinius Pollio, Horats og Homer: Alle disse breve tillige med dem til Varro og Vergil er i 24. bog.

38. Nat. Quaest. 6, 2, 1.

39. Vergil, Aen. 2, 354.

Dag for dag vil du se mig handle kækkere, tale kækkere; og hvis der byder sig noget til der er min stil værdigt, vil også stilen selv være mere energisk. Meget vil sikkert byde sig til, for jeg spår at jeg ikke holder op med at skrive, før jeg holder op med at leve.⁴⁰ Men medens andre værker enten har fundet eller kan håbe på en afslutning, ser jeg ingen ende på dette værk – som jeg i spredt form påbegyndte under min første ungdoms tid, og som jeg nu i mere fremskreden alder samler sammen og redigerer i bogform – fordi min kærlige forbindelse med vennerne stadig kræver at jeg giver dem svar; ej heller kan min mangfoldige travlhed nogensinde gøre mig fri af denne forpligtelse. Du skal vide at jeg først da vil have søgt frihed for denne opgave og gjort en ende på dette værk når du erfarer at jeg er afgang ved døden og løst fra al livets møje. Indtil da fortsætter jeg den påbegyndte vandring, og venter at vejen og livslyset vil være til ende på samme tid; jeg vil finde hvile i det elskede slid.

I øvrigt vil jeg ligesom talere og hærførere placere de svageste i midten og tilstræbe at såvel bogens frontside, som dens bagtrop, vil blive forstærket med mandige holdninger. Dette så meget mere som jeg i livets løb synes at være blevet mere og mere hærdet mod lykkens angreb og krænkelser.⁴¹ Hvorledes jeg endelig vil forholde mig i tilværelsens kommende prøvelser, derom vil jeg ingenlunde vove at spå; men jeg er til sinds, ikke fremtidig at bukke under for noget:

*Om så alverden styrter sammen
Rammer den én med oprejst pande.*⁴²

Du skal vide at jeg er således rustet med Maros og Flaccus' sentenser, som jeg læste engang og ofte citerede, at jeg nu i de seneste prøvelser

---

40. Det samme siger Petrarca i dedikationsskrivelsen til »Seniles«: *nullus michi alius epystolaris stili quam vite finis ostenditur* (brevskrivningens afslutning er for mig ensbetydende med livets afslutning). I efteråret 1361 udgav Petrarca »Familiares« og besluttede at påbegynde endnu en samling, »Seniles«. Men han ønskede ikke at skelne skarpt kronologisk mellem de to samlinger; således er der i »Familiares« nogle breve, der er skrevet efter 1361 og i »Seniles« nogle, skrevet før 1361.

41. *Opere*, 1975, læser *vel eo amplius* – antagelig trykfejl for UTET, 1978, *Vel eo amplius* – Ed. Naz., *Opere*, 1933, *Vel eo amplius*.

42. Horats, *Carm.* 3, 3, 7-8.

har lært at gøre dem til mine egne under den uundgåelige skæbnes tvang.

Kær var mig denne samtale med dig, ivrigt og næsten med overlæg forlænget, thi den har bragt mig dit åsyn tilbage hen over så mange lande og have, og gjort dig nærværende for mig lige til hen under aften, skønt jeg greb pennen ved morgengry. Her følger nu både dagens og brevets slutning.

Så vier jeg da dig, min broder, dette mit væv af mangefarvede tråde; og fremdeles, hvis der tilfalder mig et blivende sted og en hidtil forgæves søgt rolighed (som jeg nu så småt begynder at have udsigt til), så overvejer jeg at tage fat i dit navn på en ædlere og afgjort mere ensartet vævning. Jeg kunne ønske at være blandt de få som evner at love og skænke berømmelse;⁴³ men du træder jo selv frem i lyset ved egen kraft, båret på åndens vinger, og trænger ingenlunde til min hjælp. Men sandelig, hvis jeg formår at hæve mig op over alle mine trængsler, skal du engang være min Idomeneus, min Atticus, min Lucilius.⁴⁴

Lev vel.

---

43. Cf. Seneca, Ad Lucil. 21, 5: *Quod Epicurus amico suo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili: habebo apud posteros gratiam, possum mecum duratura nomina educere* (Hvad Epikur kunne love sin ven, det lover jeg dig, Lucilius: jeg vil have yndest hos efterverdenen, jeg kan i min nærhed opfostre blivende navne).

44. Petrarca henviser her til brevskriverne Epikur, Cicero og Seneca ved deres brevmodtageres navne.